

Wat doe jij in vredesnaam?

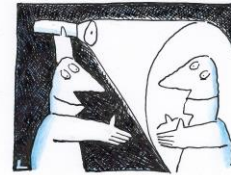
Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra
Regenboogkerk Hilversum

Schriftlezing Oude Testament: Psalm 139, 13-24

Schriftlezing Brieven: Jacobus 3,16 – 4,3

Schriftlezing Evangelie: Marcus 9, 30-37

WAT DOE JIJ IN
VREDESNAAM?

cartoon, Len Munnik

Inleiding

In het thema van deze Vredesweek gaat het om het vermogen elke gedachte van uitsluiting ten aanzien van welk medemens ook, vroeg te herkennen en tegen te gaan. Uitsluiting begint sluipend met een wij-zij-denken en een 'wij zijn beter'. Daar waar je jezelf niet meer in de ander herkent, begint de ellende. Het ontwricht de samenleving, laat diepe wonden na en trekt een wissel op de toekomst. Allesbepalend is daarom hoe en waarmee jij jou mens- en wereldbeeld voedt.

Prediking

Gemeente van Christus,

als het gaat over vrede in je leven, is niet alleen wat je *denkt*, maar ook wat je *voelt* van groot belang. Je kunt immers nog zulke precieze afwegingen maken over wat zuiver is en goed, welke handelingen prijzenswaardig zijn, wat logisch is en oprecht... als je emoties er dwars tegen in gaan, kom jij niet tot vrede en kun je die ook niet verspreiden.¹ Ook al zul je dan nog zo je best kunnen doen om daden van betekenis te verrichten, om dingen te doen die de vrede dienen, als jij van binnen niet in evenwicht bent, gaat het je niet lukken om je intenties gestand te doen. Je houdt zo iets eenvoudigweg niet vol. Het wordt een uitputtingsslag. Als jij, om het simpel te zeggen, geen vrede hebt in je eigen hart, komen zelfs je beste goede bedoelingen niet tot hun recht. De invloed van je eigen ervaringen op jouw positie in het leven is daarbij groot en daar zal je zelf het evenwicht in moeten vinden. Er is niemand dat dit voor je kan doen.

Dit komt heel nauw. Het gevaar is groot dat je juist omdat je vanuit goede bedoelingen handelt, gaat manipuleren. Iemand die volkomen overtuigd is van zijn eigen goede bedoelingen, laat zich doorgaans niet gemakkelijk tegenspreken, althans niet met succes en resulterend in een goed gesprek. Filosofen hebben zich over deze vragen al in de oudheid suf gepiekerd.² Nog altijd heeft het zin hun stellingen opnieuw te bevragen en zijn deze aanleiding tot het nadenken over jezelf, tot zelfreflectie dus. Dat is belangrijk. Je kunt de dingen die jij niet hebt bereikt, of jouw verlangens die nooit tot vervulling zijn gekomen, diep van binnen blijven beleven als een groot onrecht of een miskennis van jouw kwaliteiten. Dan ben je als mens vanwege je eigen geschiedenis en wat daaraan voorafging als het ware permanent 'uit balans'. Dan hoeft er maar iets te gebeuren of je reageert geprikkeld. Je bent gespannen en snel geïrriteerd. En een ander, die er niets aan kan doen, die part nog deel heeft aan jouw voortraject, moet het verduren. Maar de bron van de onvrede zit in je hart, want je hebt zelf niet goed verwerkt wat er met jou is gebeurd.

¹ Het ontbreken van aandacht voor deze kant is m.i. het zwakke van filosofische onderbouwingen van juist handelen als bij Immanuel Kant en zijn eerste categorisch imperatief.

² M.n. in de varianten van de stoïcijnse filosofie, zoals bij Marcus Aurelius, Montaigne en Martha Nussbaum vind ik in dit opzicht waardevolle benaderingen. Vgl. Nussbaum, M., *De breekbaarheid van het goede. Geluk en ethiek in de Griekse filosofie en literatuur*, vert. P. Adelaar, Amsterdam 2006.

Allemaal hebben we onvolkomenheden ten gevolge van het verleden. Maar hoe ga je ermee om? Besef het: Slachtoffers kunnen daders worden. Jij bent er ook een.

Psalm 139 is een geliefde psalm bij uitvaarten. Het vertrouwen gekend te worden, door en door, op een wonderlijke wijze, door een Schepper, die ons beter kent dan wij onszelf kennen, kan ons met een gevoel van geborgenheid vervullen. Het hele leven, in al zijn kwetsbaarheid en met al zijn emoties wordt als veilige in Gods hand beleefd. Het volle reliëf doet daarin mee en er komt ruimte voor een fundamentele eerlijkheid. Wij kunnen het niet en het hoeft ook niet: je beter voordoen dan je bent. Het is levenswijsheid om tot je te laten doordringen dat jouw daden, als je het zo bekijkt nooit op zichzelf staan, maar deel uitmaken van een groter geheel. ‘Wat doe jij in vredesnaam?’ Het thema van de vredesweek mag een vraag zijn naar de bereidheid verantwoordelijkheid te dragen, maar dat is nooit in een vacuüm of isolement. Verantwoordelijkheid draag je altijd in het licht van de vraag van de ander, in antwoord op de behoefte van een ander. Dit doe je is in opdracht van de Ander (met een hoofdletter!) achter de ander, dat is je naaste, je medemens dicht bij of ver weg. Onze aandacht voor de ander naast ons, het kan het begin zijn van een spoor naar God.³

Het slot van Psalm 139 wordt bij uitvaarten meestal weggelaten. De meeste families vinden de haat tegen Gods vijanden een minder troostrijk gedeelte. En dat begrijp ik wel. Er is voor alles een tijd en een begrafenis is, denk ook ik, geen goede tijd om over haat te spreken. Toch geeft ook dit slotgedeelte een belangrijke verdieping aan de psalm. Wie pal wil staan voor gerechtigheid en wie wil leven met God in voor- en tegenspoed, mag zich ook op overtuigende wijze afzetten tegen het kwaad en tegen de mensen die zich bewust aan het organiseren van het kwaad, van dwang en van geweld hebben toegewijd. In de geest van Psalm 1 die gaat over het vruchten dragen van gerechtigheid, wordt die mens als gezegend beschouwd die ervoor kiest om te gaan zitten in de kring van de mensen die over de leefregels van God willen nadenken en die vreugde vinden in de wet van de Heer. Zo voed je de vrede van je eigen hart en word jij zelf een boom geplant aan waterstromen, die zijn vrucht geeft op zijn tijd.⁴ Zo’n boom verspreid zegen. Wij worden, ook al zijn wij niet volmaakt, uitgenodigd zelf zo’n boom te zijn.

Daarom vind ik het zo mooi dat de vredesorganisatie Pax in hun keuze voor de bijbelteksten voor deze dienst juist wel de moed heeft gehad om het slot van Psalm 139 op te nemen. De vraag daarbij is ‘Wat doe jij in vredesnaam?’ Dat kan niet alleen zijn: het zoeken van je eigen vrede in je eigen hart, hoe belangrijk dat ook is. Als je toegang hebt tot de bron van die vrede, dan komt daar ook iets moois uit voort. Dan krijg je ook de kracht en het uithoudingsvermogen om actief en met hartstocht te zoeken naar vrede in de openbare ruimte. Dan ben je aan het leren op de plaats die jou gegeven is, pal te staan voor gerechtigheid dichtbij en ver weg. En als je dan de vrede lief hebt en je daarvoor wilt inzetten, dan haat je ongerechtigheid en de vijanden van de God van de vrede, die niet anders doen dan bewust die ongerechtigheid organiseren, belust als zij zijn op het dwingen en uitbuiten van anderen.

Wie vandaag naar voorbeelden zoekt, hoeft de krant maar open te slaan. Wat een ellende in een land als Afghanistan waar de basisregels van de vrede al vele tientallen jaren structureel worden geschonden, met vreselijke gevolgen. Wat treurig wanneer religieuze vormen van fascisme, want dat is het, dan de kans krijgen zo’n land in z’n greep te krijgen.

---

³ Vgl. Levinas, E., *Anders dan zijn*, vert. A. Kalshoven, Baarn 1991.

⁴ Psalm 1.

En wat staan we er dan als welvarende landen, met al onze goede bedoelingen en mensenrechten onbeholpen bij, zeker wanneer we dan ook nog onze grenzen gesloten houden voor echte vluchtelingen.

Ik snap dat er problemen in de wereld zijn die we niet op kunnen lossen. Maar laten we dan ook niet doen alsof we dat kunnen. En laten we juist omdat we weten dat we het niet gaan oplossen, altijd ruimhartig en gastvrij blijven tegenover de slachtoffers van tragische botsingen en dat zijn vluchtelingen. 'We leven in een bezeten wereld en wij weten het.'⁵

Er is veel wat wij niet begrijpen. Wij beantwoorden de grote 'waarom'-vragen van het leven niet door de dingen simpeler voor te stellen dan zij zijn. Een oprecht geloof durft het aan met open vragen te leven. Ergens stelt de weg van Jezus, die leefde in Godsvertrouwen en tegelijk het lijden niet ontweek, dat eerlijke reliëf voor waarin wij onze opdracht ontvangen. Hoe kan iemand die zichzelf mysterieus 'de Mensenzoon' noemt zichzelf weggegeven zonder zichzelf te verliezen? Hoe kan zo iemand het graf in gaan én leven? Maar terwijl de leerlingen van Jezus er goed aan zouden doen zich over dit geheimenis in stilte te verwonderen en hun grote mond te houden, laten zij zich ertoe verleiden onderweg te gaan kibbelen over de vraag 'wie van hen de belangrijkste was'. Hoe kom je erop? Hoe kom je daar vanaf? De hele kerkgeschiedenis is van deze vraag vervuld, tot onze schande en resulterend in de ongeloofwaardigheid van ons getuigenis.

Het is een oude wijsheid: laat je niet leiden door je hartstochten. Ze kunnen je meesleuren. Misschien bedoeld je het goed, in je drift, verdriet, verblinde haat of egocentrische vreugde, kun je gemakkelijk uit balans raken en dingen doen waar je later spijt van krijgt. 'Wat doe jij in vredesnaam?' Ook dit is waar: spontaniteit is een kostbaar gegeven in een hartelijke, een menselijke, een humane wereld. Je kunt niet verwachten dat het er beter op wordt wanneer we allemaal de hele dag verstandelijk op ons handelen lopen te reflecteren, alsof we permanent in de studeerkamer van ons leven zitten. Dat is niet realistisch. Van voortdurend moralistisch gepreek kan geen vrede worden verwacht. Wij lossen met het louter beter weten dan anderen niets op. Mensen raken zelden tot het goede geïnspireerd doordat zij met een opgeheven vingertje tot de orde worden geroepen.

Veel meer vertrouwen heb ik in bronnen van inspiratie die raken aan jouw innerlijke kracht en die je op goede ideeën brengen, en resulteren in daden van vrede die direct corresponderen met jouw eigen overtuiging. Dat snijdt hout. Dat houdt stand. Dat is misschien niet spectaculair. Maar wel intens en waardevol en eerlijk. 'Wat doe jij in vredesnaam?' Wat doe jij in een wereld die leeft met de wet van behoud van ellende? Blijven dweilen met de kraan open, je van harte inzetten voor kwetsbare gemeenschappen, het heeft grote waarde. Daden van betrokkenheid en engagement blijven verrichten, het geeft ons leven zin en een betekenis die onze levensdagen hier op aarde zal overstijgen.

Amen.

Uitzending en zegen

Waar u ook bent, wat u ook doet, waarmee uw hart ook is vervuld, durf het te geloven dat ook u een instrument van vrede kunt zijn in Gods zegenende hand, en pal kunt staan voor gerechtigheid, vrede verspreidend onder de mensen.

---

⁵ J. Huizinga, 'In de schaduwen van morgen. Een diagnose van het geestelijk lijden van onzen tijd', in: Huizinga, J., *Verzamelde werken*, VII, Haarlem 1953, 313-428,

De vrede Gods, die alle verstand te boven gaat,
zal uw harten en uw gedachten behoeden
in Christus Jezus. (Filippenzen 4,7)

